Văn hoá hạnh phúc

Hàn Lệ Nhân

Chào mừng các bạn đón đọc đầu sách từ dự án sách cho thiết bị di động
Nguồn: http://vnthuquan.net
Phát hành: Nguyễn Kim Vỹ.

Mục lục

Văn hoá hạnh phúc

Hàn Lệ Nhân

Văn hoá hạnh phúc

Tặng chị Bảy, Việt Dương Nhân

Kiếp người hình như chỉ ngay ngáy với chuyện sống thọ nhiều hơn là sống hạnh phúc, trong khi tất cả đều có thể san sẻ cho nhau tất cả để chung sống hạnh phúc, và tất cả đều biết rõ là chẳng ai có thể san sẻ cho ai cái trường thọ. Trong giao tế nói chung, câu cửa miệng luôn luôn là "sao, khoẻ không, phát tài chưa?"; lâu ngày gặp lại nhau, câu cửa miệng cũng là "trông còn trẻ ghê ta !"... Và đã có mấy ai thăm hỏi nhau "thế nào, ni lâu sống hạnh phúc không?"

Gẫm lại cuộc sống của bản thân kể từ khi biết suy nghĩ, biết để ý tới người khác, đặc biệt quan tâm tới người khác phái, tôi có tự hỏi mình: Nếu còn độc thân mình có hạnh phúc không? Và tôi đã tự trả lời, dứt khoát: Sung sướng thì chắc có, hạnh phúc thì nhất định không !

Hồi chưa qua đây học tiếp, trong gia đình tuy đông anh chị em, tôi được cưng chiều - quá mức. Suốt thời gian sống trong vòng đùm bọc của quyến thuộc, trên phương diện vật chất, so với các bạn đồng lứa, tôi là cậu ấm chính hiệu. Tất nhiên, bây giờ đầu đã khởi chấm phá muối tiêu, tôi mới tự giác nối thêm hai chữ "quá mức" vào, để khỏi tự thẹn trước hai thân từ trên tran nhìn xuống, chứ trước kia tôi cho đó là bình thường, là chưa đủ; trong khi xóm giềng ai cũng bảo tôi đã là rồng lại nhâm, lại "út vàng" thì là "sang", là "hạnh phúc chết đi được" ! Có thật vậy chăng? Và tôi lại tự trả lời,

vẫn dứt khoát: Sung sướng thì chắc chắn có, hạnh phúc thì nhất định không !

*

Vậy sung sướng và hạnh phúc có sự khác biệt ?

Theo tôi, quả đúng vậy: Ai cũng có thể tự tạo niềm sung sướng cho riêng mình nhưng hạnh phúc thì phải gồm ít nhất hai người, mà trong hai người bình thường, đàn bà quan trọng hơn, vì "đàn bà là tương lai của đàn ông" mà lị. Hơn nữa, hạnh phúc đích thực là làm cho người khác sung sướng. Nhà văn người Pháp, Marcel Achard có câu "người ta chỉ yêu những người đàn bà mà người ta làm cho họ sung sướng"; nhà văn cũng người Pháp, Châteaubriand có câu "hạnh phúc đích thực vốn giá rẻ; nếu nó đắt nghĩa là nó không phải từ một giống tốt".

Không những có sự khác biệt giữa sung sướng và hạnh phúc mà, cũng theo tôi, còn có sự khác biệt hạnh phúc giữa đàn ông và đàn bà. Hạnh-phúc-đàn-ông là hạnh phúc thụ hưởng theo cảm nhận; hạnh-phúc-đàn-bà là hạnh phúc thụ hưởng theo những người mà nàng yêu và cho (2). Hơn nữa, còn có thứ hạnh phúc trong đau khổ ! Đấy, cứ hỏi mấy ông mấy bà nhà văn, nhà thơ ắt rõ: Có phải khi viết lại được một kỷ niệm buồn (ví dụ thế) là họ sung sướng, hạnh phúc không? Mà theo lẽ, cái hạnh phúc được ghi tâm, khắc cốt trong văn thơ nói chung (không dám chủ quan bàn chuyện ngoài đời), là thứ hạnh-phúc-đau-khổ chứ không hề là thứ hạnh-phúc-sung-sướng. Nguyễn Du "bất tử" là nhờ biết đạo diễn cho Kiều những cảnh huống éo le, chìm trong đau khổ. Hàn Mặc Tử "sống mãi" là nhờ những dòng chữ "đứt ruột xé gan"

trong bệnh tật... Tôi nhớ không lầm đã từng gọi loại hạnh phúc này là "thú đau thương" trong một bài biên khảo khá dài về con mắt.

Tôi có bà o hơn tôi ba tuổi, lối sống lứa đôi chẳng giống ai: 20 năm ở nhà nuôi 4 đứa con, mọi sự mọi việc trong gia đình êm ả trôi qua trong tinh thần cực kỳ "cộng sản": Vạn sự đều là của chung. Đến khi đứa con út bắt đầu vô trung học, tự lo liệu được rồi, bà quyết định đi làm và sự êm ả "cộng sản" bắt đầu nhú ra những chòm đá lởm chởm giữa dòng sông gia đình: Lương bổng do bà làm ra, bà chỉ lo tiền chợ, còn lại bà giữ rịt, giấu kín như mèo giấu... trong tài khoản ngân hàng của riêng bà. Tiền của do ông dượng tôi tạo được, gửi trong tài khoản ngân hàng, từ khi hai người gọi nhau là vợ chồng, ghi rành rành: của Ông và/hay của Bà. O tôi cho quan niệm sống của bà là thông minh, vì theo bà, bổn phận tự nhiên của chủ gia đình – đàn ông, là phải cáng đáng mọi chi tiêu trong gia đình. Biết chuyện, tôi thẳng thừng nói với bà: Vợ chồng mà o sống "thủ" như thế thì giỏi lắm cũng chỉ được thế nầy: Hoặc o là "quản gia" không công trong bếp, trên giường; hoặc o là khách trọ độc thân nên tháng tháng chỉ trả 1/6 giá tiền cho ngôi nhà gồm 6 người ! Hay nói như Tây là o "vừa muốn ăn bơ, vừa muốn thu tiền bán bơ". (Beurre et l argent du beurre). Tóm lại, o chưa từng được là "vợ", từ rày o đừng than với mềng là o không có hạnh phúc và nhất là trước mặt người khác, đừng ra tuồng ta đây có hạnh phúc. Bà giận tôi ứa mật mấy tháng trời, cho là tôi "bênh người ngoài" ! Bà đơn phương chấm dứt ngang xương "hợp đồng" bất thành văn giữa bà và tôi: Trước khi bị

"chích", nấu được món nào lạ, cứ như rằng bà réo bằng được tôi tới làm cobaye (vật thí nghiệm). Có điều bà đâu biết, bà xé hợp đồng thì tôi đã có "nội gián", "hậu cần vững chắc" là ông dượng vẫn lén mang đến tận nhà cho tôi "thí nghiệm" dài dài.

Sau, qua một trận nằm bệnh viện chí tử, tặng lại trong đó nguyên cái tử cung; và chắc chắn nhờ thời gian thui thủi trong viện, nghe cái tivi độc thoại sao đó mà o tôi tự mở được cái luân xa gặm nhấm, nhiều hơn là do liều thuốc tôi "chích", bà nhận ra sự không hợp tình, không hợp lý của mình, nhận lỗi và quay 180°: Bỏ ra tất tần tật ! Sống lại nếp sống "cộng sản": Vạn sự là của chung. Bà mắng yêu tôi là "thằng cụ non đa sự nhưng có lý": "Không hẳn sự giàu có làm nên hạnh phúc mà là cách thức người ta dùng nó để tạo thành hạnh phúc" (3). Ông dượng thì khỏi nói, ông phát biểu trước mặt hai o cháu: "Kinh kệ, giáo lý nhà Phật chẳng ăn thua gì đối với o cậu, chỉ những lời "xóc óc" của cậu mới làm cho bả giật mình "giác ngộ". Tôi cười hóm: Đó là dượng nói chứ không phải mềng !

Một bà dì ở tỉnh miệt miền Nam nước Pháp, có 5 người con đều đã trưởng thành, dạy mấy cô con gái: Để có hạnh phúc gia đình, các con phải tìm hết cách mà nắm đầu mấy thằng chồng; dạy mấy cậu con trai: Tụi bây phải làm thế nào để nắm đầu mấy con vợ ! Bà này lớn hơn tôi đến giáp rưởi, nên tôi đâu dám trực diện "xóc óc", tôi ra đòn "du kích", kể chuyện Mộc và Giáo cho bạn tôi - Hải Ý, nay là con dâu trưởng của bả, để có dịp họp mặt đại gia đình, cô tùy nghi "chích" bà gia, cảnh tỉnh ông chồng mà giữ lấy hạnh phúc

của tiểu gia đình cô và may ra sì-tốp được cái triết lý sống "Mâu Thuẫn" trong gia đình mấy người kia. Tôi kể:
«Có người làm nghề vừa bán mộc, vừa bán giáo. Ai hỏi mua mộc, anh ta khoe rằng: "Mộc này thật chắc, không gì đâm thủng". Ai hỏi mua giáo thì anh lại khoe rằng: "Giáo này thật sắc, gì đâm cũng thủng. Có người nghe nói, hỏi:"Thế bây giờ lấy giáo của bác đâm vào mộc của bác, thì sao nào?". (4)
Không biết bạn tôi lựa dịp để ra chiêu vào lúc nào, nhưng rốt cuộc, "cái giáo của dì đâm vào cái mộc của dì" thật. Chẳng là sau đó ít lâu, một cô con dâu đầm và một cậu con rể người Lào của bà dì, buông bỏ lại tất cả, ngoéo nhau dung dăng dung dẻ đi lập tổ uyên ương khác ! Vì chưa cặp nào có tí nhau nên vụ việc cũng dễ được thông qua, dứt điểm.

*

Gần đây gặp lại, tôi có hỏi về cuộc sống mới của hai nạn nhân Mộc và Giáo. Cô đầm (cử nhân văn chương), bảo:
- Trước kia, "hạnh phúc của mỗi chúng em là sự nín câm của đau khổ". (5)
Chú Lào (chuyên viên tin học) thổ lộ:
- Từ đó đến nay, hai đứa em đống ý với nhau là "cần phải tạo ra hạnh phúc để chống lại thế giới của khổ đau"(6), và chúng em cũng ý thức được rằng "cái trở ngại lớn nhất cho hạnh phúc là chờ đợi một hạnh phúc quá lớn"(7), nên muốn có hạnh phúc trong gia đình mới này chúng em cần phải tự khắc phục "nhìn nó như một phần thưởng chứ không như

một mục đích".(8)
- Có phải em muốn nói: hạnh phúc là phương tiện trong cuộc sống hầu đạt được lẽ sống?
- Dạ không hẳn vậy ạ. Đạt được lẽ sống vẫn còn hàm ý của mục đích. Mục đích và phương tiện là cặp bài trùng, và anh cũng biết thừa là không phải phương tiện nào cũng "sạch" cả. Ví dụ phương tiện của bà dì anh dạy các em họ anh áp dụng với chúng em đấy.
- Thế "nhìn hạnh phúc như một phần thưởng" theo hai em là sao?
Cô đầm:
- Là đứa này làm được gì cho đứa kia hạnh phúc thì sẽ được hưởng phần thưởng xứng đáng của chính cái hạnh phúc mà nó tạo ra cho đứa kia.
- Nghĩa là phải ươm tưới hàng ngày?
- Dạ, nói cách tương đối là vậy. Người Pháp quan niệm "le bonheur n est jamais immobile" (hạnh phúc chẳng bao giờ bất động).
- Anh không biết câu thành ngữ em vừa nói, nhưng chí lý quá.
Chú Lào:
- Hai đứa em đã từng đau khổ cùng một thứ đau khổ trong cùng một gia đình nên thấm thiá thế nào là bức khảm của hạnh phúc !
- Em nói rõ hơn được không?.
Cô đầm:
- "Hạnh phúc không phải là một viên kim cương năm, bảy ca-ra mà là bức khảm gồm những viên đá nhỏ được lần hồi

sắp đặt một cách hài hoà". Câu này em không nhớ học được ở đâu.
- Những ý tưởng sâu sắc thế này, hai em mới biết hay đã biết từ trước? Nếu đã biết từ trước, hai em có từng nói qua với mấy đứa em họ của anh không?
Chú Lào:
- Dạ. Những ý tưởng này là do hai đứa em đọc được, trao đổi học hỏi lẫn nhau thời còn là em dâu, em rể của anh, do đó mới nảy sinh ra sự đồng cảm.
- Dù thế nào, hai em mãi mãi là em của anh mà.
- Dạ, hai em cám ơn anh. Đương nhiên, lúc trước bọn em cũng có nói qua rất nhiều lần với họ, nhưng anh ơi "đối thoại không thể diễn ra với một người không chủ ý tìm sự thật khi mà họ đã được nhồi và cất sẵn một và duy nhất một thứ sự-thật-ăn-liền trong bụng từ lâu", chỉ cần bị trái tai trái ý, tức khắc phản xạ, lồng lộng xù lông loạn tiễn tự vệ như con nhím bị kích động...

*

Gặp lại cô bạn Hải Ý, cô bảo:
- Mình có kể cho chồng mình nghe, nghe xong Khánh hỏi mình móc đâu ra. Dĩ nhiên, mình đâu dại tiết lộ là do đằng ấy, nói là đọc trong báo biếu dưới Métro. Ổng yêu cầu đừng kể ra trước mặt mẹ ổng. Nhưng xem chừng ổng "thấm đòn" liền tù tì, thay đổi thái độ lần lần, bây giờ dễ thở quá rồi, nhưng hai đứa đồng ý với nhau là trước mặt bà già, Khánh

vẫn đóng vai "phán truyền" cho vui lòng bả.
Tôi cười:
- Hắn mới là đối tượng chính, trước hết và sau cùng; đã được việc thì bà già kia đằng ấy kể làm chi.
- Đâu đơn giản vậy. Khánh bảo mình đừng kể cho dì đằng ấy là sợ bả căm, hành mình thêm. Chứ chính Khánh là người rù rì câu chuyện Mộc và Giáo cho mấy đứa em và cả ông bố.
- Ố là...Ai dè thằng Khánh lại là đứa "tuyên truyền, âm mưu lật đổ chính quyền"? Tuyết giữa tháng 7 thật rồi...
Hải Ý cười toé loe một lúc, tiếp:
- Cái khó của hai đứa mình là còn ở chung, Khánh là trưởng nam mà. Cái khó của mấy đứa em là đã lỡ dại mua nhà kề bên nhà ông bà bô. Như đằng ấy cũng đã thấy, nhà này cách nhà kia không quá 30 thước.
- Ừ... sống gần nhau như thế mà khéo tổ chức, khéo giữ được sự tương kính thì hạnh phúc, sung sướng biết bao. Ngược lại, là địa ngục.
- Sau vụ Laeksavanh (chú rể Lào) và Marine (cô con dâu Pháp), các thành viên trong Mộc Giáo Đảng chao đảo dữ dội, cự nự đảng trưởng cứ gọi là toe mướp. Nhất là cô Bích Vy, vợ dượng Laekavanh và chú Khang, chồng thím Marine.
- Đảng trưởng phản ứng ra sao?
- Thì bả ôm mặt khóc hu hu, bảo tất cả cũng chỉ vì quá lo cho hạnh phúc của các con, quá thương con.
- Thương con mình mà hành con người khác? Chỉ muốn phe mình ngồi trên đầu người khác... Vậy mà siêng đi chùa quá thể... Ít Hạnh mà cứ mong cầu nhiều Phúc. A di đà Phật !
- Thế mới là Mộc Giáo Đảng !

- Còn phó đảng trưởng?
- Lúy là người "sung sướng" nhất ! Vì được hoàn trả quyền lãnh đạo mà không mất giọt nước bọt, không cần đảo chánh, chẳng cần cách mạng. Ông cụ đúng là "ngậm miệng ăn tiền", tuy trả giá không rẻ gì. Nhưng ông cụ, bà cụ có hay không hạnh phúc trong tháng ngày còn lại, và các cặp kia trong những tháng ngày trước mắt, đó là chuyện khác, là chuyện của mỗi cặp.

Ngưng một lúc, bạn tôi tủm tỉm, hỏi:

- Mà này, thế ni lâu "quân sư" sống hạnh phúc không?
- "Tán tụng hạnh phúc của mình nghĩa là giảm bớt nó đi"(9). Còn yếu đuối thở than nỗi bất hạnh chuyện lứa đôi là chưa thể gọi đó là bất hạnh, càng không thể là tuyệt vọng.
- Đằng ấy muốn nói: Đủ nghị lực giữ im lặng, cắn răng chịu đựng nỗi bất hạnh mới thật là tuyệt vọng?
- Mình nghĩ vậy. Vì thở than là để vơi bớt u uất trong lòng, đồng thời ẩn chứa sự mong tìm được lối thoát cho sự bế tắc, có thể từ một trung gian, người được nghe than thở chẳng hạn. Vả lại, "những gia đình hạnh phúc đều giống nhau mọi mặt; những gia đình đau khổ thì mỗi gia đình khổ đau mỗi cách." (10)

Hàn Lệ Nhân

(Tản mạn qua đêm 16, 13/10/2006)

Ghi chú:

(1) Charles Bonnet; (2) Choderlos de Laclos; (3) Miguel de Cervantès; (4) Hàn Phi Tử; (5) Jules Renard; (6) Albert Camus; (7) Bernard Le Bovier de Fontenelle; (8) Antoine de Saint-Exupéry; (9) Marcel Achard; (10)Lev Tolstoï.

Nguồn: http://vnthuquan.net
Phát hành: Nguyễn Kim Vỹ.
Đánh máy: Hàn Lệ Nhân
Nguồn: Hàn Lệ Nhân
Được bạn: Ct.Ly đưa lên
vào ngày: 11 tháng 5 năm 2007